

beis rerum suarum liberam obtineat dominationem, et eligendi sibi abbatem de suis semper habeat potestatem, contradictores vero et repugnantes huic sanctioni anathemate damnandos. Qua de re noverrit omnis cœtus episcoporum Galliæ quod privilegia sanctorum episcoporum Galliæ, sive sedis Romanæ, cui auctore Deo præsidemus, jam dicto monasterio Corbeis concessa, nostræ auctoritatis edicto roboramus, et omnem resistantem divino iudicio damnandum denuntiamus. Super hæc autem jam dictus abbas Franco cum congregatione sibi commissa obsecrat, ut quia, divina decernente justitia, piratarum sævitia, maritima Galliæ loca, in quibus et ipsum monasterium situm est, adeo devastantur, ut nulli extra munitiones manenti liber relinquantur locus, cujus etiam vastitatis impulsu cogente, sæpe memoratum monasterium muro munitum est; quatenus idem, sicut prius, in abbatis et fratrum potestate perpetuo maneat, ita ut neque comes, nec quilibet iudex, aut manendi, aut aliquid contra volun-

(a) In Dauberii, qui hoc diploma edidit, Spicilegio habetur *indictione* VII, hoc est anno Ch. 903, cujus Kalend. Septemb. *indict.* VII, numerari cœperat.

tatem abbatis et fratrum inibi agendi potestatem præsumere audeat, ne forte concessa ab initio privilegia violentur. Quorum petitionem justam et pro tempore opportunam judicantes, decernimus, ne aliqua sive ecclesiastica, sive sæcularis persona contra roborata nostra auctoritate privilegia venire audeat; sed sicut hætenus, ita deinceps in futurum inconcussa permaneant. Et quia præteritorum casus nos cautos faciunt in futurum, omnem huic sanctæ auctoritati renitentem, nisi eis, quos læsit, digne satisfecerit, alienum a cœtu fidelium et hic et in futuro decernimus; omnes vero his nostris sancti scilicet Petri successoris decretis faventes, gratiæ suæ ubertate Dominus replere dignetur.

Scriptum per manus Sergii scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Decembri, (a) *indictione* XI, septimo Kal. Januarii, imperante domno nostro piissimo augusto Ludovico a Deo coronato imperatore sanctissimo. Valet.

Tunc revera sedebat in Romana cathedra Christophorus, juxta supputationem Pagii.

ANNO DOMINI DCCCXVIII.

REMIGIUS

MONACHUS S. GERMANI ANTISSIODORENSIS, ORDINIS S. BNEEDICTI.

NOTITIA HISTORICA IN REMIGIUM.

(Apud Fabric., *Bibl. med. et inf. Lat.*)

Remigius, monachus cœnobii S. Germani *Antissiodorensis*, ord. S. Benedicti, post annum 882 a Fulcone archiepiscopo Rhemensi ad scholam ibi regendam evocatus est, teste Flodaordo *Hist. Rhem.* IV, 9. Operose de illo egit *Historia litteraria Galliæ* tom. VI, p. 99. Edidit ille:

1. *Expositionem Missæ*, quod opusculum Alcuino tribuerunt, quippe quod c. 40 libri de divinis Officiis constituit, observante Eccardo rerum Francic. xxvii, 28. Multa ex Marco Floro desumpisse notat Bulæus *Hist. Academiæ Parisinæ* tom. I, pag. 635, Possevinus librum *de Officiis divinis* colon. 1536, excusum memorat; nescio an idem sit cum hac *Expositione Missæ*. Exstat tom. XVI *Bibl. PP.* maximæ p. 883.

2. *Expositionem in undectm prophetas minores*, quæ una cum Oeumenio et Areta prodiit Antuerpiæ 1545.

3. *Commentaria in Psalmos*, ex Ambrosio, Augustino et Cassiodoro consarcinata. Colon. 1536, fol. Et hæc quidem tria habentur tom. XVI *Bibl. PP.* Lugdun.

4. *Commentarius in Epistolas Pauli*, qui vulgo Remigio Rhemensi vel Haymoni (a) tribuitur, ad nostrum potius pertinet, quia Gregorius Magnus cum Beda ibi citatur, et Saracenorum mentio sit. Sub nomine nostri prodisse in *Bibl. PP.* Coloniensi tradit Caveus, quod longe secius est. Nam tomo V ejusque parte tertia expresse habetur *Remigii Rhe-*

mensis episcopi Explanatio Epistolarum Paulinarum ex editione Jo. Bapt. Villalpandi. Rom. 1598, fol. Mogunt. 1614. fol. In *Bibl.* vero Lugdunensi tom. VIII, p. 883, Remigio Lugdunensi ascribitur. Vide *Historiam Galliæ litterariam* tom. III, p. 162.

5. *Commentarius in Apocalypsin*, qui vulgo Haimoni tribuitur ad nostrum spectat. Nam is ex quadam modestia nomen suum scriptis non addidit, vel etiam *Reymonis* aut *Raymonis* abbreviatum nomen adjecit, unde Haymonem fecerunt in his non sati exercitati. Stylus enim est Remigii nostri, prout observat abbas Lebeuf tom. I *Dissert. ad Hist. Gallicam* spectantium, p. 279, qui etiam singularem de hac re dissertationem promittit. Ut obiter hoc addamus, abbas modo laudatus ibidem illud agit, ut *Honorium*, quem huc usque *Augustodunensem* vocarunt, Germaniæ potius vindicet, ut *Augustæ* vel *Vindelicorum* vel *Rauracorum* tribuendus sit.

6. *Epistola ad Dadonem episcopum Virdunensem*, in qua explicat quid de Gog et Magog apud Ezechielem intelligendum sit, et de Hungrorum origine quædam narrat, habetur in *Collectione amplissima* Edm. Martene et Urstni Durand tom. I, p. 230. Quamvis etiam tantum litteræ initials R. et D. in codice Florensi existant, tempora tamen conveniunt, et sub finem epistolæ *congregationem S. Germani* vocat *fratres et dominos suos*.

7. *Commentarius in Genesis* editus est a Bern. Pezio

(a) Nam in codice Casinensi, Possevino teste scribitur *Raimo*.

Thes. novissimo Anecd. tom. IV, part. 1, sub init. A

8. *Comment. vastus in Matthæum*, ms. habetur Monachii in bibliotheca serenissimi electoris Bavarie, teste Rev. Bern. Pezio Dissert. Isagogica ad tom. 1 Thesauri novi Anecdotorum, p. 23: in Bibl. Vindobonensi et S. Georgii Majoris Venetiis, teste Possevino Apparatus tomo II, p. 320.

9. *De festivitibus Sanctorum* lib. 1, ad Episcopum Aduorum, memorat Buleus.

10. *Sermones triginta* occurrunt in Lectionario monasterii Medianensis ante annos 700 scripto, ex quibus aliquot, qui ad sacramentum Eucharistiæ spectant, descripsit Hyacinthus Alliot. Hæc Theodericus Ruinartus in Itinere Alsatico et Lotharingico, tom. III Operam posthumorum Mabillonii et Ruinartii, p. 441. An vero Alliotus illos ediderit, mihi non constat.

11. *Commentarii in Martianum Capellam, Donatum et Priscianum* inediti in variis bibliothecis habentur. Vide Indicem Bern. de Monfaucon. Videndum annon his titulis comprehendantur *Remigii Grammaticalia*, colon. 1508 fol. edita, teste Maittaireio tom. I Annal. Typogr. p. 728, edit. poster.

12. *Commentarius in Regulam S. Benedicti* forte illius est. Florentiæ in Bibl. Medicea et Camaldulensi. Idem, p. 413-430.

13. *Responsio ad Gualonem, Heduarum episcopum*, de pugna Michaelis cum diabolo, de corpore Mosis et de Behemoth, quam Possevinus memorat.

14. *De ratione gubernandæ Ecclesiæ* scripsit, prout docet Eisengreinus, apud eundem Possevinum.

15. *Interpretatio nominum Hebraicorum* ordine alphabetico, quæ vulgo Bedæ tribuebatur, in cujus quippe Operibus exstat tom. III, p. 371. Oudinus autem testatur in optimæ notæ codicibus Remigio nostro tribui. Adde Merici Casauboni adnot. ad Optatum, p. 49. Ad hunc Remigium Antissiodorenssem spectare credo homilias quasdam legendas in Homiliario quodam ms. bibliothecæ can. majoris ecclesiæ Lucensis. Sunt autem homilia S. Remigii in illud: *Vigilate ergo quia nescitis*; incipit: *Hic ergo perspicue*. Altera in illud: *De die autem illa*; incipit: *Caudet Arius*. Altera ejusdem in illud: *Nihil est opertum, etc.*; incipit: *Cur debetis timere*. Altera in illud: *Vos estis sal terræ*; incipit: *Quia dixerat Dominus*. Item tractatus in illud: *Scitis quia post biduum*; incipit: *Et factum est, etc., hac enim sententia*. Item homilia in illud: *Vespere autem Sabbati*; incipit: *Matthæus a parte*. Item altera in illud: *Magister, attuli filium meum*; incipit: *Retorquet culpam*. Altera in illud: *Dissere nobis parabolam*; incipit: *Sed querendum*. Codex est sæculi, ut arbitror, XII.

MONITUM IN OPUS SUBSEQUENS.

(Apud Pez., Thesaurus Anecd. novissimus.)

Magnis passim laudibus Remigium sancti Germani Antissiodorensis monachum affecerunt veteres juxta ac recentiores scriptores. Audiendus de eo præ primis Frodoardus in Chronic. lib. IV, cap. 9, ubi de restauratis et reflorescentibus Rhemensibus scholis, Fulcone archiepiscopo, ita scribit: « Præfatus denique præsul honorabilis Fulco... duas scholas Rhemis, canonicorum scilicet loci atque ruralium clericorum, jam pene delapsas, restituit; et evocato Remigio Antissiodorensi magistro, liberalium artium studio adolescentes clericos exerceri fecit, ipseque cum eis lectioni ac meditationi operam dedit. Sed et Hucbaldum S. Amandi monachum, virum quoque disciplinis sophisticis nobiliter eruditum, accersivit, et Ecclesiam Rhemensem præclaris illustravit doctrinis. » Auctor Vitæ B. Joannis Gorziensis, apud Labbeum tom. I Bibliothecæ Novæ mss., pag. 744, celebrat Hildeboldum, qui *ex discipulis Domini Remigii, doctissimi ea ætate*, id est circa annum Domini 890, *magistri scholas in Lotharingia habet*. Necrologium cathedralis ecclesiæ Antissiodorensis, circa annum 1100 exaratum, et quondam in bibliotheca Thuanæa aduersatum, his verbis Remigii obitum secunda Maii annuntiat: *Obiit Remigius monachus et egregius doctor*. Singulare est et notatu dignum quod de Remigii doctrina simul et modestia Bernardus Montefalconius ex cœvo fere codice monasterii S. Benedicti Padolironensis prope Mutinam in Diario suo Italico cap. 3 observat. Namque in illo post quædam S. Ambrosio attributa opuscula, sequi ait *tractatum domini Remigii venerabilis monachi in*

Marcum et eruditissimi commentatoris. Tam subdere librarium: *In omnibus autem nomen suum tacuit, ut cum sapientia culmen quoque humilitatis attingeret*. Silentio prætereo honorifica de Remigio testimonia Sigeberti Gemblacensis, Trithemii aliorumque, quos longo agmine sequuntur Antonius Possevinus in Apparatu sacro, tom. II, pag. 319; Bellarminus et Labbeus in operibus quæ ambo de Scriptoribus ecclesiasticis ediderunt; Du Pin in Bibliotheca ecclesiastica; Caveus in Historia Litteraria; Gottfridus Olearius, tom. II Bibliothecæ Scriptorum ecclesiasticorum, ac novissime Casimirus Oudinus, apostata Præmonstratensis, tom. II Commentariorum de Scriptoribus et Scriptis ecclesiasticis, col. 329 et seq., qui etiam omnium accuratissime de relictis Remigiani ingenii monumentis egisse videtur, tametsi nullo verbo meminerit *Commentarii in Matthæum*, quod in Monacensi serenissimi electoris Bavarie bibliotheca exstare in Itinere Bajarico monui, ac præterea Viennæ in Austria, utique in Augustissima Vindobonensi bibliotheca, et Venetiis asservari ex anonymo auctore intellexi, qui opusculum de Traditione Ecclesiæ Antissiodorensis circa Propositiones Quesnellianas, a Clemente XI P. M. anathemate confixas, nuper admodum in lucem emisit. Nec plura apud eundem Oudinum reperias de Remigii *Commentario in Genesim*, quem nunc primum e manuscriptis codicibus evulgamus. Hujus tamen operis diserte meminit Anonymus Mellicensis, qui sæculo duodecimo de Scriptoribus ecclesiasticis commentatus est. Sic autem ejus caput 66 ha-